

Nr 228.

Af herr **Martin**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning m. m. i fråga om de till Danviks hospital utgående s. k. rekognitionsafgifter.

Under de senare åren har öfverallt i vårt land, isynnerhet bland den kroppsarbetande befolkningen, förmärktes en sträfvan att kunna skaffa sig egna hem: antingen en mindre jordbrukslägenhet, som ansetts kunna skänka sin odlare nödortfödig bärgning, eller ock en stuga med tillhörande täppa i närheten af arbetsplatsen, således i eller strax intill stad eller annat arbetarcentrum.

I närheten af Stockholm ha sålunda på jämförelsevis kort tid uppstått sådana nybyggarsamhällen, hvilka som en gördel omgifva staden. Och äfven om i en del fall detta egnahemsbygge icke blifvit, hvad man af detsamma väntat, om mångas förhoppningar blifvit svikna och mången idyll förstörd, torde man dock få medgifva, att idén är god, och att den i flertalet fall blifvit förverkligad på ett lyckligt sätt. Särskildt gäller detta om de samhällen, där ledningen från början kommit i goda händer, där ockrare- och jobbareintresset kunnat hållas utanför, och där goda kommunikationer tillkommit i mån af behof.

I en trakt helt nära Stockholm, och detta en som otvifvelaktigt har att erbjuda den vackraste natur samt äger en mycket sund belägenhet, har dock icke uppstått något vidare lifligt egnahemsbygge, nämligen å en del af Sicklahalfön, som dock ligger invid lilla Värtan och Skurusund. Å alla andra håll har en ordnad och liflig nybyggesverksamhet kunnat uppstå, blott ej där, och dock skulle man väl i närheten af Saltsjön i första hand velat bygga de nya egna hemmen.

Härvid torde anmärkas, att egnahemsbyggandet visst icke skulle tagit en så ringa omfattning, som det gjort, t. ex. å vissa delar af Skuru, Dufnäs, Ektorp m. fl. ställen, om blott ägarne till dessa hemman och lägen-

heter ägnat saken tillräckligt intresse, vidtagit anordningar för beredande af kommunikationer etc. Och en sådan anmärkning kan ju ha visst fog för sig, ehuru det icke får förbises, att den trakt, som här åsyftas, och som hufvudsakligen är belägen mellan Saltsjöbadens järnväg å ena och Saltsjöstrand å andra sidan, säkerligen skulle utan alla större förberedande åtgärder kunnat erhålla täta ångbåtskommunikationer från Skeppsbron eller tåglägenheter med en bibana från lämplig plats å Saltsjöbadsbanan. Trakten har nog icke varit sämre tillgodosedd än andra platser varit under första byggnadstiden.

Men det finnes ett annat skäl, som framför andra hittills motverkat och, så länge det får förblifva, alltid kommer att motverka denna trakts bebyggande. Och att hittills ett så pass stort antal egnahemsbyggare, som händelsen är, ändock dragit sig hitut, beror säkert därpå, att dessa i de flesta fall måhända icke, förrän de redan förvärfvat sig en tomt eller en lägenhet där, kommit att reflektera öfver, hvad detta med egendomsförvärf i dessa trakter förenade villkor i själfva verket innebär.

Detta villkor består däri, att vid hvarje fastighetsköp, vare sig af byggd lägenhet eller af obebyggd tomt, skall utom köpeskillning och vanlig lagfartskostnad erläggas *en s. k. rekognitionsafgift, uppgående till tre (säger 3) procent å köpeskillingen, hvilken tillfaller Danviks hospital.*

Jorden har nämligen i likhet med många andra fastigheter i skilda län äfvensom i Stockholms stad en gång i tiden tillhört nämnda välgörande stiftelse, som skall ha bekommit dessa hospitalshemman och egendomar antingen såsom förläningar från staten eller såsom donationer af vissa välgörare eller ock genom testamentariska dispositioner af sådana, som inköpt sig å s. k. fribröd vid anstalten, eller af andra, som velat gynna hospitalet.

Att här söka närmare ingå på frågan om de bestämmelser, under hvilka stiftelsen erhållit sina förläningar af staten, eller af hvad natur dess äganderätt till nämnda förläningar från börjat varit, torde få anses öfverflödigt för syftet med denna framställning. Det skulle ock törhända vara en föga gifvande uppgift, att döma efter det magra resultat i berörda afseende, som en af Kungl. Maj:t på justitiekanslersämbetets framställning 1906 anbefalld och af hospitalsstyrelsen genom dess ombudsman härads höfding Carl Schönmeyr verkställd samt till Kungl. Maj:t ingifven utredning gifvit. Justitiekanslersämbetet hade hemställt om »fullständig utredning angående Danviks hospital, nämligen såväl beträffande dess uppgifter enligt samtliga därför utfärdade fundationsbref och andra offentliga urkunder samt enskilda donationsbref och i öfrigt gifna föreskrifter, som äfven angående hospitalets egendom och i hvad mån dess nuvarande till-

gångar kunna anses tillhöra enhvar af de enskilda donationerna eller må antagas hafva uppkommit genom förläningarna och öfriga förmåner af allmän natur». Men styrelsens utredning synes mest gå ut på att visa, det hospitalet icke egentligen skulle ha till skyldighet att vårda sinnessjuka, och att en ny intruktion för hospitalet *utan* bestämmelse därom vore af nöden, samt möjligen att förbereda det steg, som direktionen sedan tagit, då den i en skrifvelse af den 12 sistlidne januari hos Kungl. Maj:t begärt *total* befrielse från den skyldighet, som hospitalet haft allt sedan 1862, då den sinnessjukvård, som dittills ålegat detsamma, öfvertagits af Konradsbergs hospital, nämligen att till Konradsberg betala först 24,000 kronor, men sedan 1871 enligt Kungl. Maj:ts medgifvande endast 14,000 kronor årligen i ersättning för nämnda befrielse.

Rörande den nämnda rekognitionsafgiften torde dock vara nödigt framhålla, att den tillkommit vid de s. k. hospitalshemmanens ombyte af innehafvare. Hospitalet har haft viss årlig ränta af hvarje hemman. Men då försäljning af hemmanet ägt rum, har hospitalsstyrelsen gjort vissa förbehåll dels rörande optionsrätt, dels rörande de tre procenten af köpeskillingen. Belysande för detta förhållande är kungl. brefvet till hospitalsstyrelsen af 21 juli 1813, ur hvilket därför följande torde böra återgifvas:

»Uti skrifvelse af 7 sistlidne maj hafven I förmålt, att Danviks hospital alltifrån stiftelsen ägt optionsrätt till de därunder lydande hemman, då de från en till en annan innehafvare försåls, och emot det, att denna rättighet icke blifvit utnyttjad, utan stadsfästelsebref å innehafvande dispositionsrätten meddelte, hafva tillträdarena af sådana genom köp åtkomne egendomar erlagt rekognition efter öfverenskommelse mer och mindre, eller ock förbundet sig till högre årliga räntor, antingen spannmål eller kontante pengar, så att något Danvikshemman icke gått ifrån en till en annan ägare, utan att styrelsen öfver hospitalet pröfvat och efter omständigheterna återtagit ett sådant hemman eller fastställt det därom gjorda köp, hvarjämte I tillkännagifvit, att, enär styrelsen öfver Danviks hospital funnit för inrättningen nyttigast emot den köpare och säljare emellan afhandlade köpeskillingen till sig lösa äganderätten, har fråga om rekognition och räntans förhöjning försvunnit, och har då till inrättningens förmån hemmanet ånyo till högst bjudande blifvit försåldt eller bortarrederadt, men då sådant med påräknad säker fördel ej kunnat verkställas, har vänlig öfverenskommelse träffats om besittningsrätten emot olika villkor men merändels alltid efter 3 procent af köpeskillingen, beräknad allteftersom köparen mer eller mindre ömmade för hospitalsinrättningens bästa och välstånd, och har denna beräkning från urminnes tider följts samt vunnit

en stadga som lag, hvilken gammal häfd vanligen medfört, så att, då optionsrätten ej nyttjades, ehuru köparne, innan de kunde erhålla stadfästelse af äganderätten till ett sålunda inköpt hemman, erlægga i rekognition 3 procent af köpeskillingen, då de genom öfverenskommelse icke förbundit sig att i stället öka årliga ränteafgiften till så stor del, som svarade mot afkastningen af den summa, som i rekognition erläggas borde.

Och hafven I hos oss anhållit, att vi täcktes sanktionera den redan före direktionens tid stadgade och från urminnes tider opåtaladt utgjorde rekognitionsafgiften, till 3 procent af köpeskillingen beräknad, utaf alla sådana från Danviks hospital emot viss årlig ränta till besittning försålde och vidare försäljande hemman, då de ifrån en af en annan inköpas. Anmälande I härvid, att i händelse vi skulle finna eder till inrättningens förmån och bestånd gjorda anhållan sakna förut angifven lag, ifrågavarande rekognitionsprocenter ej äro högre än hittills — — utgjorde blifvit.

Härå gifva vi eder till svar samt till egen och andras efterrättelse, det vi till ofvanberörde anhållan funnit för godt lämna vårt bifall i afseende på alla de hemman, vid hvilkas försäljande Danviks hospital äger lösnings- eller optionsrätt».

Härmed hade sålunda saken vunnit Kungl. Maj:ts stadfästelse.

Samtidigt därmed ställdes hospitalet, »som då råkat i svår medellöshet och eftertänkligt förfall, under en särskild direktion, med öfverståthållaren som ordförande, för inrättningens upphjälpande och förkofran till ändamålsenligt skick», såsom orden i kungl. brefvet lyda.

Jag måste nu förbigå, huru hospitalet efter detta utvecklade sig, endast erinrande därom, att anmärkningar mot förvaltningen och sakernas utveckling ingalunda uteblefvo vare sig i statsrevisionen, bondeståndet eller statsutskottet.

År 1861 utfärdades ett kungl. bref, i hvilket i afseende på hospitals-hemmans försäljning till skatte bestämdes, att de med ständig städje- och besittningsrätt upplåtna hemman och lägenheter skulle få på vissa villkor till skatte försäljas. Bland dessa villkor märkes, »att köparnes skyldighet att köpen hembjuda bibehålles, äfvensom hospitalets rätt till åtnjutande af rekognitionsafgift, i enlighet med kungl. brefvet den 21/7 1813, ifall hospitalsstyrelsen icke finner för godt hemman eller lägenhet inlösa».

1868 års statsrevisorer hade fäst uppmärksamhet vid, att under titel »afkortningar» viss uppgifven kvantitet spannmål och ett mindre belopp penningar blifvit afförda ur hospitalets räkenskaper. Bland dessa afkort-

ningar funnes räntor påförda obefintliga lägenheter, och beslutet uppgafs ha tillkommit på grund af protokoll den 17 januari 1806 hos Serafimerordensgillet. Men någon anteckning i detta afseende hade revisorerna emellertid ej funnit.

»Räkenskaperna lämnade emellertid icke», heter det i berättelsen, »någon upplysning, hvarför dessa afkortningar fortfarande under särskildt konto därstädes upptoges i stället för att, efter vederbörlig anteckning i jordeböckerna, utur debiteringslängderna afföras. Därjämte hade revisorerna, under anförande af hospitalets ekonomiska ställning under de senare åren, uttalat den åsikt, att den *betydligt försämrats*».

Statsutskottet hemställde på grund häraf, att Riksdagen ville anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta närmare utreda ej allenast förhållandet i afseende å ifrågavarande afkortningar, utan ock anledningen till den försämrade ekonomiska ställningen vid hospitalet samt därefter anbefalla de åtgärder, hvartill berörda undersökning må föranleda.

Denna hemställan bifölls af Riksdagen, och en skrifvelse i öfverensstämmelse med beslutet afläts till Kungl. Maj:t den 7 maj 1869.

Sedan dess har inrättningens ekonomiska ställning ändrat sig på ett högst anmärkningsvärdt sätt. De förlänade egendomarne i Nacka ha genom Stockholms utvidgning erhållit ett alltjämt stigande, stundom mångdubbldt värde. Sålunda kunde hospitalet år 1900 försälja till Stockholms stad vissa områden för en summa uppgående till *en miljon kronor*.

Samtidigt med det hospitalets tillgångar sålunda ökats och dess räntekomster å utlånadt kapital stigit från omkring 6,000 kronor, som de utgjorde 1880, till omkring 57,000 kronor 1909, ha ock de här berörda rekognitionsafgifterna i hög grad stegrats, så att då de nämnda år 1880 belöpte sig till 606 kronor, uppginge de 1909 till den betydande summan af 56,000 kronor.

Tillgångarna voro 1881 beräknade till 240,000 kronor, men 1909 till omkring 1,478,000 kronor.

Med afseende på antalet af å anstalten vårdade personor är att anteckna, att detta utgjorde:

År 1887	249
» 1891	223
» 1894	216

Löner och arfvoden, som år 1880 uppgingo till omkring 14,000, belöpte sig år 1909 till omkring 25,000 kronor.

Oaktadt sålunda allt vittnar om ökad välstånd hos inrättningen, har dess styrelse just i dessa dagar inkommit till regeringen med en anhållan

att icke vidare behöfva erlägga den afgift af 14,000 kronor årligen (först 24,000 kronor), som den har att erlägga till Konradsbergs hospital, sedan den befriats från skyldigheten till den vård af sinnessjuka, hvilken af ålder ålegat Danviks hospital.

Då sådana anspråk framkommit från hospitalsstyrelsen, och frågan därom snart torde komma att pröfvas af Kungl. Maj:t, har detta hos mig framkallat tanken på önskvärdheten af att i samband därmed få pröfvad frågan om lagligheten af de nämnda afsöndrade lägenheternas rekognitionsavgifter och dessa avgifters förenlighet med billighet och rättvisa. I synnerhet förefaller det mig, som om det kan sättas i fråga, huruvida en sådan afgift bör utgå af en lägenhet till större belopp än det, som kan belöpa sig på jorden utan åbyggnader.

Det synes mig allra först innebära en orättvisa, att inbyggarna på en viss areal skola genom en dryg extra beskattning lämna ett afsevärdt bidrag till allmän inrättning. Vidare torde böra bemärkas, att denna beskattning antager allt större proportioner och framträder i all sin orimlighet ju mer egnahemsbyggandet tränger sig fram i trakten.

Låt oss antaga, att en person köper ett tunnland jord från ett af härvarande Danvikshemman för visst belopp samt vid köpet erlägger stipulerad rekognitionsavgift. Han styckar sedan detta tunnland i 5 å 10 mindre lägenheter och försäljer dessa. Då måste vid köpet återigen erläggas rekognitionsavgift för hela området. Så bebyggas tomterna med åbyggnader, som uppgå till 5,000 å 10,000 kronor för hvardera, samt säljas, hus och grund tillsammans. Då skall åter rekognitionsavgift erläggas för samma jord, som redan blifvit två gånger på detta extra sätt beskattad, och därtill på åbyggnaderna.

Slutligen vill jag framhålla, att dessa rekognitionsavgifter väl ursprungligen tillkommit såsom en gärd till hospitalet från det *ostyckade* hemmanet, och icke från de skilda delar däraf, som på grund af senare tillkommet förfarande med afsöndring kunna betraktas som särskilda skatteobjekt. Rätteligen torde denna afgift sålunda böra utgå, endast då stamhemmanet byter ägare, och icke uttagas af jordafsöndringar och allra minst för de å dessa uppförda åbyggnader.

Det synes mig, som om denna för en viss trakt så högst betydelsefulla fråga skulle påkräfvat en snar och ingående utredning, och om denna utredning gifver det resultat, som jag enligt hvad ofvan anförts anser rättvist, torde en ändring i reglementet för Danviks hospital af Kungl. Maj:t böra företagas.

Jag tillåter mig därför hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta närmare utreda frågan om tillkomsten och lagligheten af de rekognitionsavgifter, som Danviks hospital alltjämt utkräver vid försäljning af från Danvikens hospitalshemman afsöndrade jordområden, särskildt med hänsyn till de lägenheter, som afsöndrats till s. k. egna hem och som mestadels ha sitt största eller egentliga värde i därå uppförda byggnader, samt i den för hospitalsstyrelsen gällande instruktion meddela de ändringar, hvartill utredningen kan föranleda och som rätt och billighet kräva.

Stockholm den 3 februari 1912.

Karl Martin.

Nr 229.

Af herr **Martin**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande af vissa bestämmelser, afseende lättnader vid inbetalning af utskylder.

Enligt nu gällande uppbördsreglemente af den 19 maj 1911 är föreskrifvet

i § 6: »Debetsedlarna skola senast tio dagar före uppbördsstämmas början *tillhandahållas* de skattskyldige. Medelst därom af vederbörande häradskrifvare (eller magistrat) utfärdad kungörelse underrättas de skattskyldige om tiden när och stället hvarest inom socknen (eller staden) debetsedlarna få af dem *afhämtas* och om den person, genom hvilken de varda utlämnade;

i § 10: *Mom. 1.* Den allmänna uppbörden förrättas — — — — —